SUPO
SUOJELUPOLIISI
SKYDDSPOLISEN

Lausunto

13.11.2024

1018/01.04.01.00/2024

Eduskunta
Talousvaliokunta

Suojelupoliisin lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 157/2024 vp)

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Suojelupolisilta asiantuntijalausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä, jossa ehdotetaan muutettaviksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettua lakia, rahanpesun selvittelykeskuksesta annettua lakia, verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annettua lakia, Finanssivalvonnasta annettua lakia, Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia, työtapaturma- ja ammattitautilakia, työntekijän eläkelakia sekä työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia. Esityksen tarkoituksena on tehostaa tietojenvaihtoa viranomaisten ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain mukaisten valvojien välillä. Esityksessä on tarkoitus myös korjata Suojelupoliisin tiedonsaantiin jääneitä puutteita, joita erityislainsäädäntöihin jäi sen jälkeen, kun Suojelupoliisin rooli muuttui esitutkintaviranomaisesta tiedusteluviranomaiseksi tiedustelulakien voimaantullessa.

Suojelupoliisi pitää esitystä perusteiltaan kannatettavana. Esityksellä korjattaisiin siviilitiedustelulainsäädännön voimaan tullessa lainsäädäntöön jääneitä puutteita. Lausunnolla olevan esityksen kohteena olevissa laeissa tiedonsaannista on säännelty esitutkintaviranomaisille ja kun Suojelupoliisilta poistettiin esitutkintatoimivaltuudet, niin Suojelupoliisin tiedonsaantioikeudet poistuivat samalla tahattomasti. Esityksellä olisi tarkoitus korjata asiantila tältä osin ennalleen.

Esitystä on kuitenkin lausuntokierroksen jälkeisessä jatkovalmistelussa muutettu tavalla, jota Suojelupoliisi ei voi kannattaa. Suojelupoliisi katsoo, että muutokset tiedonsaantioikeuksiin olisi pitänyt tehdä käyttämällä samaa muotoilua kuin on käytetty muissakin Suojelupoliisin säädetyissä tiedonsaantioikeuksissa. Esityksessä on tarpeettomasti kyseenalaistettu eri laeissa jo säännellyn kansallisen turvallisuuden suojaamista koskevan käsitteen täsmällisyyttä tai tarkkarajaisuutta. Esityksessä tähän käsitteeseen ehdotettu lisäys ”sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta” ei ole tarpeellinen ja lisäys on mainitun sääntelyn täsmentämisen sijaan omiaan aiheuttamaan soveltamishaasteita ja aiheuttamaan sekaannusta sääntelyn tulkinnalle.

Suojelupoliisin mielestä eri lakien sisältämien tiedonsaanti- ja luovutusoikeuksia koskevien säännösten tulisi muodostaa johdonmukainen

1100 - 0423

SUOJELUPOLIISI
Katajanokanlaituri 3, PL 151, 00121 HELSINKI
Vaihde 0295 480 131 | kirjaamo@supo.fi | www.supo.fi

kokonaisuus ja niissä säädettyjen tiedonsaanti- ja luovutusperusteiden tulisi olla keskenään mahdollisimman yhdenmukaiset. Suojelupoliisin tietojen saannin ja tietojen luovuttamisen perusteeksi on tällä hetkellä useassa laissa säädetty nimenomaan kansallisen turvallisuuden suojaaminen.

Esityksessä todetaan, että viranomaisen tietojen saantiin ja tietojen luovuttamiseen sovellettavat säännökset ovat usein hajallaan useissa säädöksissä, jotka on vielä laadittu eri aikoina. Tästä syystä viranomaisen tietojen saannin tai tietojen luovuttamisen sääntelystä ei yleensä muodostu täysin johdonmukaista kokonaisuutta. Esityksen mukaan tämä koskee myös Suojelupoliisin sääntelyä. Suojelupoliisi kuitenkin toteaa, että vaikka edellä mainitut huomiot ovatkin yleisesti ottaen paikkansa pitäviä siltä osin kuin ne koskevat suomalaisia viranomaisia, ne eivät sovellu Suojelupoliisia koskevaan sääntelyyn. Suojelupoliisin tiedonsaanti- ja tiedonluovutusoikeuksia koskevat säännökset on säädetty siviilitiedustelulainsäädännön säätämisen yhteydessä tai välittömästi sen jälkeen siviilitiedustelulainsäädännön sääntelyä esikuvana käyttäen ja sääntely on tuolloin tehty vastaamaan EU:n tietosuojasääntelyn muuttuneita vaatimuksia. Suojelupoliisin tiedonsaanti- ja luovutusoikeuksia koskeva sääntely siis muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden, jossa tietojensaannin tai luovutusoikeuden perusteeksi on johdonmukaisesti säädetty kansallisen turvallisuuden suojaaminen. Nyt esityksessä ehdotetulla tavalla muotoillut tiedonsaanti- ja luovutusoikeudet olisi poikkeavan sääntelytapansa johdosta omiaan heikentämään muutoin yhdenmukaista ja loogista sääntelykokonaisuutta.

Tietojensaantia koskevat ehdotetut muotoilut näyttäisivät myös nostavan tiedonsaantioikeuden käytön edellytykset samalle tasolle kuin tiedustelumenetelmien käytön edellytykset eli sääntelyssä edellytettäisiin kansallisen turvallisuuden uhan vakavuutta. Yleisenä lähtökohtana tietojenvaihtoa koskevassa sääntelyssä on ollut se, että viranomaisella jo olevan tiedon luovuttaminen toiselle viranomaiselle puuttuu yksityisyyden suojaan vähäisemmässä määrin kuin se, että henkilöön kohdistetaan tiedustelumenetelmiä (esimerkiksi telekuuntelua tai peitetoimintaa) kyseisten tietojen saamiseksi. Tiedonsaantioikeuksien ja tiedon luovuttamisen edellytyksistä on tästä johtuen katsottu voitavan säätää yleisesti ottaen väljemmin kuin tiedustelumenetelmien tai salaisten tiedonhankinta- tai pakkokeinojen käytön edellytyksistä. Tämä ajattelu heijastuu sekä poliisin että Suojelupoliisin tiedonsaanti- ja luovutusoikeuksia koskevissa voimassa olevissa säännöksissä.

Lisäksi lausunnolla oleva hallituksen esitys ei ole edes itsessään looginen tai johdonmukainen, koska esityksessä kuitenkin käytetään rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 4 §:ssä muotoilua "kansallisen turvallisuuden suojaaminen" ilman lisämäärettä "sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta". Kyseistä muotoilua pidetään muualla esityksessä liian väljänä, mutta sen käyttö kuitenkin katsotaan tässä yhteydessä mahdolliseksi. Tätä lopputulemaa ei ole esityksessä ymmärrettävällä tavalla perusteltu.

Esityksessä mainitaan myös Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytäntöä, mm. yhdistetyt asiat C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, La Quadrature du Net. Kuitenkin kuten esityksen otsikon 6.3. "*Merkittävimmät sisältömuutokset valtioneuvoston oikeuskanslerin ennakkotarkastukset ja tiedusteluvalvontavaltuutetun lausunto huomioiden*" alta ilmenee, kyseiset tuomiot koskevat muiden direktiivien tulkintaa kuin rahanpesudirektiivien

tulkintaa. Tämän otsikon alta ilmenevässä prosessissa esityksessä on päädytty poistamaan lisäys "sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta" koskien edellä mainittua rahanpesun selvittelykeskusta koskevaa lakia. Koska kyseinen lisämääre on kuitenkin jätetty muihin tiedonsaantioikeuksiin, ei esitys ole johdonmukainen. Se, että samassa esityksessä on käytetty erilaisia muotoiluja samoin perustein, ei ole lakia soveltavien viranomaisten kannalta kestävä ratkaisu.

Mitä tulee Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, johon esityksessäkin osaltaan viitataan, niin kyseisen tuomioistuimen ratkaisuissa on tunnistettu yleisen edun tavoitteiden mukainen hierarkia, jossa kansallisen turvallisuuden takaaminen on korkeammalla tasolla kuin vakavan rikollisuuden torjunta ja yleiseen turvallisuuteen kohdistuvien vakavien uhkien ehkäiseminen (mm. C-162/22, ks. kohdat 35-36 ja 38). Siten hierarkiassa korkeammalla tasolla olevan oikeushyvän eli kansallisen turvallisuuden takaamiseksi on mahdollista säätää asioista, jotka eivät olisi esimerkiksi vakavankaan rikollisuuden torjumiseksi mahdollisia.

Ottaen huomioon mihin muihin tarkoituksiin näitä samoja tietoja voidaan luovuttaa, ei kyseiselle lisämääreelle Suojelupoliisia koskien ole perusteita. Tietojen käyttötarkoitukset eivät ole yhteismitallisia siltä osin kuin kansallista turvallisuutta koskien on esitetty kynnyksen korottamista verrattuna siihen mitä se on esimerkiksi rikostorjuntaa koskien. Esimerkiksi voimassa olevan lain verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta 19 §:n mukaan verohallinto voi salassapitovelvollisuuden estämättä antaa yksittäistapauksessa pyynnöstä verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistamistietoineen: syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikosten ennalta estämistä, selvittämistä sekä syytteeseenpanoa varten. Tämä tietojensaantioikeus kattaa siis kaikki rikokset niiden vakavuuteen katsomatta, mutta Suojelupoliisin tiedonsaantioikeutta koskien säädettäisiin erikseen uhkan vakavuusedellytyksestä. Tämä ratkaisu ei noudata omaksuttua oikeushyvien suojeluhierarkiaa.

Suojelupoliisi ei siten edellä mainituilla perusteilla kannata esityksessä ehdotettua muotoilua ja lisämäärettä "sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta", koska se on omiaan vaikeuttamaan tiedonvaihtoa ja saattaa luoda tulkinta- ja soveltamisvaikeuksia kyseisiä lakeja soveltaville ja erityisesti niille muille viranomaisille, joiden tehtävänä olisi kyseisten lakien ja säännösten nojalla luovuttaa tietoja Suojelupoliisille. Suojelupoliisi katsoo edellä mainituilla perusteilla, että lisämääreestä tulisi luopua tai vähintään poistaa siitä edellytys uhkan vakavuudesta.

Suojelupoliisin ylitarkastaja Heli Heikkola

Asiakirja (ID 59387) on sähköisesti allekirjoitettu Suojelupoliisin asiankäsittelyjärjestelmässä 12.11.2024 14.37.57. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.